

TEKİRDAĞ İLİ ALAN ARAŞTIRMASI

**Hazırlayanlar: Özlem Akti
Timur Demirezen
Serkan Ersoy
Mehmet Bozer
Heval Kaynak***

AMAÇLAR

İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünde okutulan Kentleşme ve Çevre Sorunları Anabilim Dalı kapsamında derslerin diğer dallarda okutulan konulardan farklı olarak, teorik çalışmanın yanında gözlem ve pratiğe dayalı olduğu düşünülerek böyle bir çalışmanın yanında gözlem ve pratiğe dayalı olduğu düşünülerek böyle bir çalışmanın bizler açısından yararlı olacağı düşünüldü. Çok kısıtlı şartlar altında gerçekleştirdiğimiz bu çalışmanın amaçlarından biri de fakülte dahilinde, ileride yapılacak olan benzeri etkinliklere öncülük ederek öğrencileri derslerle ilgili konularda aktif hale getirmektir. Çalışma sahası olarak Tekirdağ ilinin bir bölümü esas alınmıştır. Belirtilen bölgede, konunun bütün boyutlarıyla yasal bağlantıları kurulmaya çalışılmış, aykırılıkların saptanılması amaçlanmıştır. Bu çalışmayı yapmamız konusunda bize öncülük eden değerli hocamız Dr. Ergun Gürpınar'a teşekkürlerimizi sunarız.

TEKİRDAĞ İLİNİN GENEL KONUMU

Tekirdağ, Trakya'da 40 36 ve 41 31 kuzey enlemleri ile 26 43 ve 28 08 doğu boylamları arasında yer alır. İl, 62 18 km²'lik yüzölçümü ile Türkiye topraklarının % 0,8'ini kaplar. Yönetmelik açıdan doğudan İstanbul, kuzeyden Kırklareli, batıdan Edirne ve Çanakkale illeriyle güneyden Marmara Denizi ile çevrilidir. İlin Kuzeydoğusundan Karadeniz ile küçük kıyısı bulunmaktadır.

TAKİP EDİLEN YOL

Çalışmaya Tekirdağ il merkezinin 3 km dışındaki Altınova mahallesinden başlandı. Buradan kuzeye doğru çevre yolu takip edilerek Muratlı ilçesine gelindi. Tarım arazilerinin, sanayi kuruluşlarının, akarsuların gözlemlenmesi

amacıyla yol boyunca ilerlenildi. Büyükkarıştıran'a varıldığında Çorlu-İstanbul istikametinde doğuya doğru 5 km kadar ilerlenilerek çalışma sahası belirlendi.

YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ

Altınova mahallesinden başlanılıp Büyükkarıştıran'a kadar yapılan incelemede, arazinin Tekirdağ genelinde görülen peneplen bir yapıya yani hafif eğilimlere sahip olduğu belirlendi. Bölgenin kuzeyinde ise Tekirdağların varlığı görüldü.

Geçirgen bir toprak yapısına sahip olan bölgede özellikle Büyükkarıştıran -Çorlu arasındaki aşınmalara maruz kalmış ve alçak bir plato niteliği kazanmıştır. Marmara Denizine dökülen Ergene ırmağı ve Muratlı ilçe merkezinin kuzeyinde buna katılan Çorlu deresi, söz konusu platoyu yer yer parçalayarak vadiyi derinleştirmiştir. Tekirdağ topraklarını hemen hemen tamamına yakın kısmı tarıma elverişlidir. Bu topraklar genelde I ve IV sınıf topraklardır. Ancak bu tarım arazilerinde giderek artan çarpık ve bilinçsiz yapılaşma sonunda bu arazilerin büyük oranda azaldığı gözlemlenmiştir. Yine yer yer de olsa kepir alanlara rastlanıldı. Bu topraklar bitki yetiştirilmesine elverişli olmayan topraklardır.

Çalışma sahasının genelde yıllık yağış miktarının düşük olmasından dolayı bozkır görünümüne sahip olduğu gözlemlenmiş ancak akarsular boyunca söğüt, meşe ve kavak ağaçlarının varlığı tespit edilmiştir. Ayrıca seyrek olarak sulak arazilerde kamışlar görüldü. Bölgenin iç kısımlarına doğru yer yer akasya ağaçlarının mevcut olduğu görülmüştür. Ancak çok eski zamanlarda Tekirdağ'ın ormanlarla kaplı olduğu bilinmektedir. Ancak kirlilik nedeniyle hem toprak hem de flora fauna zenginlikleri kaybolmuştu. Çalışmamız sırasında Muratlı-Çorlu yolunda yer yer ağaçlandırma çalışmalarının varlığı görüldü. Ancak yine bu bölgede fabrikalar yoğun olduğu için bu çalışmalar yetersiz kalmaktadır.

İlin kıyı kesimlerine paralel uzanan tekir Dağlarının Balkanlardan gelen soğuk hava kültesine karşı bu bölgeyi koruması sebebiyle iç kesimlerde görülen karasal iklim özelliklerinin yerine kışların ılık yazların ise sıcak geçtiği bilinmektedir. Çalışma sahasımızda da iklim buna paralel bir görünüm arz etmektedir. Bölgenin ayrıca kuzeydoğu ve kuzeybatı rüzgarlarına maruz kaldığı belirlenmiştir.

* İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi

Tekirdağ'ın ilk imar planı 1949 yılında yapılmıştır. 1958 yılında planın yenilenmesinin ardından 1980 senesinde SİT planının hazırlandığı görülmür. Ancak ilin genel imar yapısına bakıldığında, plan gereğince yapılaşmaya gidilmediği görülmektedir. Kent, sahil boyunca ve kuzaya yani iç kesimlere doğru uygunsuz biçimde genişlemektedir. Bu sonucu doğuran nedenlerden biri olan dış göçler, kentin kendine özgü sosyal dokusunu zedelemektedir. Bugün Bulgaristan göçmenleri ve yeni yerleşen Karadeniz insanı gibi iki örnek, yöre halkından ayrı mahalleler kurarak içine kapanmaktadır. Ancak zamanla bu kapanıklılık yerini modern kent yaşamına bırakacaktır.

Mikro düzeyde gözlemediğimiz Altınova mahallesi, Tekirdağ şehrinin genelinde görülen tipik sorunlara örnek teşkil eder. Binalar sık aralıklarla inşa edilmiş olup, kentin hava sirkülasyonlarına yer verilmesinin düşünülmediği görülmektedir. Mahallenin gelişimini sürdürdüğü kumlu gevşek toprak yapısına sahip kuzey yamaçların bir zamanlar üzüm bağları olduğu fakat bugün kurulmakta olduğu siteler yerini terk ettiği gözlemlenmektedir. Ancak tarım arazileri, siteler arasında küçük bahçeler olarak varlıklarını sürdürmekteyse de bunların zamanla yok olacağı kolaylıkla görülebilmektedir. Altınova-Beşev girişindeki Londra asfaltı zemininde bazı çökmelerin varlığı görüldü. Kumluk olan toprak yapısı bataklık ve geçirgen bir durumdadır. Ancak bu arazi üzerinde yapılaşmaya gidildiği ve bu yapıların yan yana kaydığı görülmektedir.

Bu eğikliğin gözlemlenmesine rağmen bunun gibi bataklık olan arazilere imar izni verilmiş ve şu anda site inşaatı başlanmıştır. Tekirdağ iline girişte sol tarafta falezli bir yapıya sahip olan arazinin üzerinde bir alışveriş merkezinin kurulduğu gözlemlenmiştir. Zaman geçtikçe bu toprak kaymaya başlayacaktır ve bir gün geldiğinde bu toprak, üzerindeki alışveriş merkezi çökecektir. Bunun bilinmesine rağmen yine de arazi üzerine bir yapı kurulmasına izin verilmiştir.

Anayasal çerçevede içinde konuya baktığımızda 44.madde kapsamında devlete, toprağın verimli işletilmesini korumak ve geliştirmek görevi verilmiştir. Genişleyen kentin yerleşim sorunlarına bu açıdan bakılmalıdır. Nitekim, devlete verilen görevler bu konuyla sınırlı kalmayarak oldukça geniş tutulmuştur. 56.md.kapsamında çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların görevidir ancak devlet bunlara uygun çalışmalarını 57.maddede

dayanarak yapar yani şehrin özelliklerini ve çevre şartlarını gözeterek bir plan çerçevesinde, konut ihtiyacını karşılayacak tedbirler almakla yükümlü tutulmuştur.

Göz önünde bulundurulması gerekli diğer bir nokta da, 2872 sayılı Çevre Kanununun ilgili hükümleridir. Sözü edilen yasanın 1.md.de belirtilen ifadeler, konumuzla yakından ilgilidir. Buna göre; kanunun amacı bütün vatandaşların ortak malı olan çevrenin korunması, iyileştirilmesi, kırsal ve kentsel alanda arazinin en uygun şekilde kullanılmasıdır. Bu amaçla paralel olarak, çalışma sahasında görülen aksaklıkların giderilmesi kanunun ilgili hükümleri ile giderilmeye çalışılmalıdır. Nitekim konuyla ilgili olarak 3194 sayılı İmar Kanununun da, sağlıklı ve çevre şartlarına uygun yapılaşmanın sağlanması amacı ile uygulamaya konmuştur.

Tekirdağ il merkezinde kıyıya yapılmış doldurma işlemleri sonucu, hakkında efsaneler anlatılan Kral Yolu adı verilen, Barbaros'a kadar kıyı boyunca uzanan tarihi eser karaya yakınlaşmıştır. Bu noktada, tarihi dokuya zarar verici faaliyetlerle mücadele konusu ortaya çıkar. Devlet, bu mücadelede dayanağını Anayasamızın 63.md.sinde yer alan, "Devlet, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerinin korunmasını sağlar, bu konuda destekleyici ve teşvik edici tedbirleri alır." Hükümünden sağlamaktadır. Bu hususta 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu yürürlüktedir.

Kıyının doldurulması haricindeki denizin evsel atıklarla kirlendiği görülmüştür. Orduevi önünde yer alan kanalizasyon çıkışında hiçbir önlem alınmadığı tespit edilerek sahildeki mevcut bir otelin yanında bulunan fekal atık arıtma tesisi gözlemlenmiştir. Oysa bu tesis, halkın denize girdiği plajda yer almaktadır. Anayasanın 43. Md.sine bakıldığında ise sahil şeritlerinden yararlanmada kamu yararı gözetilmesi belirtilmekte fakat halkın sağlığı konusunda kamu yararı zedelenmektedir. Nitekim yine 56.madde çerçevesinde devletin yükümlülüğü vardır. Kentin büyümesine paralel olarak artan sorunlar arasında, evsel katı atıklar önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu sorunun Tekirdağ için de sağlıklı bir şekilde çözümlenmediği gözlemlerimiz arasındadır. Bunun en somut örneği, Tekirdağ-Muratlı yolu üzerinde bulunan kontrolsüz çöp alanıdır. Bu çöp alanlarının yakıtında olduğu görüldü. Nitekim tarım arazileri arasında yer alan çöp alanlarında atıklar rüzgarın etkisiyle dağılmakta, sızan sular, yeraltı sularına karışmakta ayrıca flora ve faunaya da etki ederek insan sağlığını tehdit etmektedir. Aynı zamanda toprağın ekolojik dengeciğini de bozmaktadır. Denizde yeterli basınç

bulamayan martılar, iç kesimlere kaçmakta ve söz konusu çöp alanından beslenerek birçok hastalığı şehre taşıyabilmektedir.

Bu tablo, kıyı ve denizlerimize gerekli özeni göstermemizin ve bu konudaki yasal hükümlerin hayata geçirilmemesinden kaynaklanmaktadır. Yine evsel atıkların tarhalara sızdığı ve bunun da toprak kirlenmesine yol açtığı görüldü.

SANAYİ

Gözlem kapsamında olan bölgede sanayi kuruluşlarının ağırlıklı olarak Muratlı-Büyükkarıştıran-Çorlu üçgeninde yoğunlaştığı görülmüştür. Yöredeki işletmelerin faaliyet kollarına göre çeşitlilik gösterdiği belirlenmiştir. Bunlar arasında 91/1551 karar sayılı, Çevre Kirliliğine yol açan işletmelerin faaliyet kolları itibarıyla gruplandırılması hakkındaki Bakanlar Kurulu kararında 1.grupta yer alan Gübre, Tekstil, Plastik ve Sentetik Elyaf alanında faaliyet gösteren işletmeler mevcuttur. Yine aynı kararda belirtilen 2.grup kuruluşlardan Katı-Sıvı yağ üretimi yapan fabrikalar, mezbahalar, cam fabrikaları da görülmüştür.

Tüm bu işletmelerin ortak özelliği; Anayasanın daha önce de değinilen 44. Md.sinde belirtilen, toprağın verimli ortak işletilmesini korumak ve geliştirmek hükmüyle çelişen 1.sınıf tarım üzerine kurulmuş olmaları, ikinci olarak da Edirne-İstanbul karayoluna bitişik kurulmalarıdır. Anayasa ve ilgili yasal düzenlemelere aykırı bir konum arz eden bu işletmelerde, ekolojiye verdikleri zararın önlenmesi için devlete düşen yükümlülük, 2872 sayılı Çevre Kanununun 3.md./d fıkrasının işlerlik kazandırılmasıdır. Yani ekonomik faaliyetlerde ve üretim metotlarında çevre sorunlarının önlenmesi amacıyla en uygun teknoloji ve yöntemlerin seçilmesi gerekmektedir. Yine sözü edilen kanunun üçüncü bölümü de dikkate alınmalıdır. Burada da, Çevre korunmasına ilişkin önlemler ve yasaklar belirtilmekte ve tüm bu hükümlerin uygulanmasındaki olumlu-olumsuz yanların denetimi devlete düşmektedir.

Ancak bu değinilen hükümlerin uygulanmasında en çarpıcı örnek çalışma sahasında mevcut akarsularda yaşanmaktadır. Ergene ırmağı ve Muratlı suyuna bırakılan, bölgede bulunan sanayi işletmelerinin organik ve inorganik maddeler içeren atık suları nedeniyle, akarsulara ait ekosistemlerin bozulması sonucu otrifikasyonun had safhaya ulaştığı test edilmiştir. Bu durumda beraberinde bitki ve hayvan türlerini,

sağlığını direkt olarak ilgilendirmektedir. Bu konuda, daha önce değinilen Anayasanın 43. ve 46.maddeleri yanında 1380 sayılı Su ürünleri kanununa ve 4.9.1988 tarihli Resmi gazetede yayımlanan Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği ile çelişkiler görülmüştür.

Bu saptamaların yanında akarsuların debilerinin az olması ve herhangi bir setle karşılaşmamlarından, havada oksijen almaları sağlanmamakta ve akarsular kendilerini doğal olarak temizleyememektedirler. Fabrikalarda ki enerjinin yüksek gerilim hattı ile geldiği görüldü. Bu yüksek gerilim hattının altında da tarım arazileri vardı. Bu enerji arazilerde yetişen ürünlerin zehirli olmasına yol açmaktadır. Buralarda yetişen ürünlerin kanserojen madde içerdiği sonucu çıkarılabilmektedir. Bu da insan sağlığı için bir tehlikedir.

İLİN TARİHİ VE SOSYAL YAPISI

Kentin sosyal ve tarihsel gelişimine bakıldığında kentin tarihi Troklara kadar dayanır. Bundan sonra Bizansın egemenliğine girmiştir. Bizansta buranın adı Rodosto diye geçmektedir. Daha sonraları adı halk tarafından Tekfur dağı diye söylenmeye başladı. Ve bu giderek Tekirdağ'a dönüştü. Yine bu belde Osmanlı İmparatorluğunun kuruluş aşamalarından itibaren Türk egemenliği altına girmiştir. Özellikle Lale Devrinde Tekirdağ'ı da içine kıyı şeridinin çok hareketli olduğu, şimdi bir belde olan müfreze, bizanstaki adıyla miryefton (Birbirçiçek) küçük İstanbul olarak anılmaktadır.

Yine Tekirdağ'ın bir ilçesi olan Marmara Ereğlisi (Perinthos) daha Bizans dönemlerinde bütün Trakya'ya açılan bir kapıydı. En büyük liman olma özelliğini koruyordu. Şehir bizans zamanındaki yerinde yapılmıştır. Tekirdağ ve diğer kıyı şeritte bulunan Şarköy, Müfreze biraz daha yanlara kayıp kurulmuştur. Osmanlı zamanında çok büyük ve kalabalık olan şehir önce 1912 Bulgar işgaliyle boşaltılmıştır. Orta cami karşısındaki tarihi saat kulesi sökülerek götürülmüştür. Yine Çanakkale savaşlarında Tekirdağ bir çok evladını vatan uğruna şehit vermiştir. Bugün Tekirdağ muratlı caddesinde bulunan şehitler abidesi Çanakkale savaşında hayatını kaybeden 10.000 şehidin anısını yaşatmaktadır.

Tekirdağ çok verimli bir bölgede kurulmuştur. Halkın büyük çoğunluğu tarımla uğraşmaktadır. Şehrin merkezini memur ve küçük esnaf oluşturmaktadır. Merkez köylerdeki insanlar yazın tarhalarıyla meşgul olup, kışın Tekirdağ'da

bir şehir olmasından dolayı Türklerin güzel bir geleneği olan komşuluğu sürdürmektedir. Halkın eğitime verdiği önem de yadsınmamalıdır. Ortalama eğitim düzeyi lise seviyesindedir. Yazın şehrin yanlarına doğru deniz kıyılarında bir faaliyet görülmektedir. İstanbul'a yakınlığı nedeniyle iç turizmin hareketli olduğu bir bölgedir. Kıyı ilçelerde de bu özellik göze çarpmaktadır. Ancak insanlar iş bulamadıklarından dolayı İstanbul'a doğru bir beyin göçü bulunmaktadır. Şarköy ve Mürefte de irili ufaklı bir çok şarap fabrikası bulunmaktadır. Dünyaya ihraç ettiğimiz Doluca şarapları mürefte de üretilmektedir. Tekirdağ'ın iç ilçelerine doğru girildiğinde, çorlu, Çerkezköy, Saray gibi burada büyük bir sanayileşme atağı görülmektedir.

Bu ilçeler TEM'in yapılmasıyla İstanbul'a daha da yakınlaşmıştır. Suyun yeterli olması bakımından İstanbul'daki fabrikaların çoğu bu bölgeye taşınmıştır. İçerideki bu yakınlık avantaj, şehir merkezi açısından bir dezavantaja dönüşmüştür. Ülkenin en büyük şehrine 1.5 saatlik gibi bir uzaklık nedeniyle ihtiyaçlar oradan karşılanmaya başlamıştır. Bu da gelişmeye bir engel teşkil etmektedir.

Tekirdağ ünlü vatan şairi özgürlükçü Namık Kemal'i bağrından çıkardığı gibi, yine bir özgürlükçü savaşçısı olan Macar Prensi Rakozci'yide misafir etmiştir. 1800 yıllarının ilk yarısında yaşamış olan ve halkın krala karşı daha fazla hak elde etmesi için savaşan Prens ülkesinden kovulmuş ve Osmanlı İmparatorluğuna sığınmıştır. Zamanın hükümdarı tarafından işi karşılanmış ve o zamanki adıyla Tekirdağ'da oturması için yer gösterilmiştir. Şimdi prensin ikamet etmiş olduğu bu ev bir müzeye dönüştürülmüştür. Bu müze Macaristan'dan bir çok turist getirmektedir.

Son olarak Tekirdağ'da bizanstan kalma bir efsaneden söz edelim. Bu efsaneye göre tekfurun çok güzel bir kızı varmış. Tekfur kızıyla evlenmek isteyen delikanlının denizin içinde bir yol yapmasını ve kızının bu yoldan arabayla geçirmesini istemiştir. Bu efsanenin bir sürü yorumu var. Birincisine göre kızı seven kişi bu yolu yapıyor. Ancak kız gelin giderken dalgalar kızı alıp götürüyor, bir diğerine göre ise kavuştukları yolunda bir inanç var, bir de erkeğin bu yolu yapmaya ömrünün vefa etmediği söylenmektedir. Bu daha doğru bir inançtır. Çünkü Barbarostan başlayan bu yol Tekirdağ'a varmadan kaybolmaktadır. Bütün bu özellikleriyle Tekirdağ modern yanının yanında hala o tipik trakya canayakınlığını kaybetmemiş bir şehirdir.

SONUÇ

Çalışmamızda ele alınan bölgenin çevresel sorunlarının boyutları hakkında mikro düzeyde olan bilginin makro düzeye taşınması konusunda yardımcı olundu.

Doğadaki canlı varlıkları korumak için geniş bir bakış açısı içinde sorunlara bakmak gerekir. Tekirdağ örneğinde de görüldüğü gibi ülkemizin bir çok yerinde doğal denge bozulmuştur. Doğadaki canlıların, kendi aralarında ve fiziki çevre ilişkileri sağlıklı olarak gelişmemektedir. Dolayısıyla ekolojik sistem bozulmaya başlamıştır. Toprağın bilinçsiz kullanılması sonucu bölgedeki ekonomik ve sosyal faaliyetlerde değişimler başlamıştır. Doğal kaynakları sınırsız düşünmek yerine yenisinin gelebileceğini düşünmek yanlıştır.

Biyolojik bir varlık olan insanın sağlığının korunması ve yaşamını sürdürebilmesi için, içinde bulunduğu doğal çevre ve ekolojik sistemi korumak gerekir. Çevre korumayı bilimsel bir temele oturtmak istiyorsak çevre envanteri yapmak gerekir. Bunun için de bölgesel, çevresel verileri iyi tespit etmek gerekir.

Çalışmamızda gözlemlediğimiz anlaşılacağı üzere Tekirdağ'da çevresel sorunlar büyük ölçüde yaşanmaktadır. Mevzuat çerçevesinde ilin bölgesel verileri iyi tespit edilerek koruma önlemlerini alıp hayata geçirerek bu kirlenmeyi önleyebilir hatta azaltabiliriz. Sanıldığı aksine çevre koruma ile ilgili mevzuat gerekli hükümleri içermektedir. Ancak bu hükümlerin hayata geçirilmesi aşamasında eksikliklerin varlığı gözler önüne serilir. Burada yöneticilere büyük iş düşmektedir. Ancak idareciler çevre korumayı, doğallığın bozulmasını düşünmeyip daha çok çıkarlarını düşünmektedir. Çevrenin korunmasında halk, bürokrasi, teknik elemanlar elele verip kanunlar doğrultusunda çalışmalar yapmalı.